

Combining Convolutional Neural Network (CNN) and Grad-CAM for Parkinson’s Disease Prediction and Visual Explanation

Reyhaneh Dehghan¹, Marjan Naderan Tahan², Seyyed Enayatallah Alavi³

1. Msc of Artificial Intelligence, Department of Computer Engineering, Faculty of Engineering, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran, ORCID: 0009-0008-1372-4645, Email: r-dehghan@stu.scu.ac.ir
2. Corresponding Author, Associate Professor, Department of Computer Engineering, Faculty of Engineering, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran, ORCID: 0000-0002-3702-8977, Email: m.naderan@scu.ac.ir
3. Assistant Professor, Department of Computer Engineering, Faculty of Engineering, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran, ORCID: 0000-0003-0495-5704, Email: se.alavi@scu.ac.ir

Article Info	ABSTRACT
<p>Article type: Research Article</p> <p>Article history: Received 1403/03/19 Received in revised form 1403/06/14 Accepted 1403/06/15 Published online</p> <p>Keywords: Convolutional neural network (CNN), Data augmentation, Grad-CAM, Parkinson's disease, Spect images.</p>	<p>Parkinson's disease is one of the types of neurological diseases that is caused by the destruction of brain cells that produce dopamine. Early detection of Parkinson's disease is an important factor in slowing the progression of the disease. In this study, a Convolutional Neural Network (CNN) namely ConvNet, is used to discriminate Parkinson's patients based on Single Photon Emission Computed Tomography (SPECT) images acquired from the PPMI database. Since the dataset is limited, after a pre-processing stage, two data augmentation techniques are used. Finally, the Grad-CAM technique is used to obtain visual interpretation from the predictions of the proposed CNN. To evaluate the proposed method, different measures such as accuracy, sensitivity (recall) and f1-score are used. Simulation results according to the measures shows that when the classic data augmentation method is used accuracy is increased to 98.50% and more efficient classification is performed.</p>
<p>Cite this article:</p>	
 <p>© The Author(s) DOI: https://doi.org/</p>	<p>Publisher: University of Qom</p>

ترکیب شبکه عصبی کانولوشن (CNN) و Grad-CAM برای پیش‌بینی و تفسیر پذیری بصری بیماری پارکینسون

ریحانه دهقان^۱، مرجان نادران طحان^۲، سیدعنایت‌اله علوی^۳

۱. کارشناس ارشد هوش مصنوعی، گروه مهندسی کامپیوتر، دانشکده مهندسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. ۰۰۰۹-۰۰۰۸-۱۳۷۲-۴۶۴۵ رایانامه: dehghan@stu.scu.ac.ir

۲. نویسنده مسئول، دانشیار گروه مهندسی کامپیوتر، دانشکده مهندسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. ۰۰۰۰-۰۰۰۲-۳۷۰۲-۸۹۷۷ رایانامه: m.naderan@scu.ac.ir

۳. استادیار گروه مهندسی کامپیوتر، دانشکده مهندسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. ۰۰۰۰-۰۰۰۳-۴۹۵-۵۷۰۴ رایانامه: se.alavi@scu.ac.ir

چکیده	اطلاعات مقاله
بیماری پارکینسون یکی از انواع بیماری‌های عصبی است که در اثر تخریب سلول‌های مغزی تولیدکننده دوپامین ایجاد می‌شود. تشخیص زودهنگام بیماری پارکینسون عامل مهمی در کاهش سرعت پیشرفت بیماری است. در این مطالعه، از یک شبکه عصبی کانولوشن (CNN) به نام ConvNet برای طبقه‌بندی افراد سالم و افراد مبتلا به بیماری پارکینسون براساس تصاویر توموگرافی رایانه‌ای تک‌فوتونی (SPECT) از پایگاه داده PPMI استفاده شده است. از آنجاییکه این مجموعه داده محدود است، پس از یک مرحله پیش‌پردازش داده‌ها، از دو تکنیک افزایش داده کلاسیک برای جلوگیری از بیش‌برازش و عملکرد بهتر مدل استفاده شده است. در نهایت از تکنیک Grad-CAM جهت تفسیر پیش‌بینی‌های انجام شده توسط شبکه عصبی کانولوشن پیشنهادی استفاده شده است. برای ارزیابی روش پیشنهادی از معیارهای متنوعی همچون دقت، حساسیت و f1-score استفاده شده است. نتایج شبیه‌سازی برحسب معیارهای ارزیابی نشان می‌دهد که با استفاده از تکنیک افزایش داده کلاسیک می‌توان طبقه‌بندی موثرتری انجام داد، به گونه‌ای که روش پیشنهادی از نظر دقت طبقه‌بندی به دقت ۹۸.۵ درصد دست یافت.	<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۱۹</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۶/۱۴</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۱۵</p> <p>تاریخ انتشار:</p> <p>کلیدواژه‌ها:</p> <p>Grad-CAM، افزایش داده، بیماری پارکینسون، تصاویر SPECT، شبکه عصبی کانولوشن.</p>
	<p>استناد:</p>

(۱) مقدمه

بیماری پارکینسون، اختلالی پیشرونده است که بر سلول‌های عصبی قسمت‌های عمیق مغز به نام جسم سیاه تأثیر می‌گذارد. سلول‌های عصبی در این قسمت از مغز، مسئول تولید ماده شیمیایی به نام دوپامین هستند (اپینینی و گوپتا (۲۰۲۳)). دوپامین به‌عنوان یک پیام‌رسان بین بخش‌های مغز و سیستم عصبی عمل می‌کند و به کنترل و هماهنگی حرکات بدن کمک می‌کند. به دلایلی نامعلوم، در برخی از افراد سلول‌های عصبی تولیدکننده دوپامین در جسم سیاه از بین می‌روند. هنگامیکه ۸۰ درصد دوپامین از بین برود، علائم بیماری پارکینسون مشاهده می‌شوند (فائول و لاورتی (۱۹۶۹)). شیوع بیماری پارکینسون با افزایش سن بیشتر می‌شود بطوریکه این بیماری اغلب در افراد بالای ۶۰ سال تشخیص داده می‌شود. اگر این بیماری در سنین پایین‌تر تشخیص داده شود به آن پارکینسون زودرس می‌گویند که در افراد بین ۲۰ تا ۴۰ سال بروز می‌کند (پژوه و همکاران (۲۰۱۷)). علائم و نشانه‌های بیماری پارکینسون می‌تواند از فردی به فرد دیگر متفاوت باشد.

بسیاری از مردم فکر می‌کنند که علائم اولیه پارکینسون نشانه‌های طبیعی پیری است بنابراین کمتر به علائم آن توجه می‌کنند. علاوه بر علائم حرکتی که شامل لرزش در هنگام استراحت، مشکل در راه رفتن، کندی حرکت، سفتی عضلات، صدای نازک یا آرام، تغییرات نوشتاری و سایر علائم مشابه است، ممکن است علائم غیر حرکتی نیز وجود داشته باشد که شامل تغییرات خلقی، اختلال در بویایی و چشایی، اختلالات خواب، سرگیجه و غش، مشکلات دستگاه ادراری و یبوست است (ونگ و همکاران (۲۰۲۰)). بیماری‌های تخریب‌کننده سلول‌های عصبی درمان ندارند اما اگر این گونه بیماری‌ها به موقع تشخیص داده شوند، می‌توان این بیماری‌ها را کنترل کرد.

روش‌های مختلف تصویربرداری عصبی مانند تصویربرداری تشدید مغناطیسی (MRI)، تصاویر توموگرافی رایانه‌ای تک‌فوتونی (SPECT) و تصویربرداری توموگرافی انتشار پوزیترون (PET) برای تشخیص زودهنگام بیماری پارکینسون استفاده شده‌اند (وایله و همکاران (۲۰۱۷)). اسکن اسپکت یک نوع تصویربرداری پزشکی است که برای تشخیص بیماری‌های مختلف استفاده می‌شود. تحقیقات نشان می‌دهد در افرادی که به بیماری پارکینسون مبتلا شده‌اند، کاهش جذب نسبی ماده حاجب در پوتامن بیشتر از هسته دمی است و این موضوع ممکن است در شناسایی افراد مبتلا به پارکینسون با استفاده از تصاویر SPECT قبل از ظهور علائم بیماری مفید باشد. به‌همین دلیل در این مطالعه از تصاویر SPECT برای تشخیص بیماری پارکینسون استفاده شده است (مارک و همکاران (۱۹۹۶)).

از طرف دیگر روش‌های یادگیری ماشین و شبکه‌های عصبی عمیق نیز در سال‌های اخیر در تشخیص بیماری پارکینسون مورد استفاده قرار گرفته‌اند و به دقت‌های قابل‌قبولی در تشخیص این بیماری دست یافته‌اند (اپینینی و گوپتا (۲۰۲۳)، محمد و همکاران (۲۰۲۱) - هاتالیا و همکاران (۲۰۲۲)). از میان آنها روش‌های تشخیصی مختلفی براساس دستخط، سیگنال‌های صوتی، تصاویر MRI مغزی و تصاویر اسپکت مغزی ارائه شده است که روش‌های مبتنی بر تصاویر اسپکت کمتر کار شده است. در تحقیق حاضر، در ابتدا به نرمال‌سازی داده‌های موجود پرداخته شده و سپس با استفاده از تکنیک‌های مرسوم داده‌افزایی تصاویر، تصاویر جدیدی تولید شده‌اند. در ادامه طبقه‌بندی و شناسایی افراد سالم و افراد مبتلا به بیماری پارکینسون با استفاده از شبکه عصبی کانولوشن انجام شده و در انتها، از روش Grad-CAM برای تفسیر پیش‌بینی‌های انجام‌شده توسط مدل پیشنهادی استفاده می‌شود. مهمترین نوآوری‌های این مقاله عبارتند از:

- استفاده از یک شبکه عصبی کانولوشنال جدید برای طبقه‌بندی افراد مبتلا به بیماری پارکینسون با دقت بالا
- تولید تصاویر مصنوعی با استفاده از روش‌های افزایش داده براساس تصاویر موجود در مجموعه داده
- استفاده از روش Grad-CAM برای تفسیر پیش‌بینی‌های انجام‌شده توسط شبکه عصبی کانولوشنال پیشنهادی در بخش دوم، مطالعات پیشین این حوزه به اجمال بررسی می‌شوند. در بخش سوم، روش پیشنهادی ارائه می‌شود. در بخش چهارم، معیارهای ارزیابی و نتایج شبیه‌سازی و مقایسه با روش‌های پیشین ارائه شده‌است. در نهایت در بخش پنجم، نتیجه‌گیری بیان خواهد شد.

۲) پیشنهاد تحقیق

همانطور که پیش‌تر ذکر شد، در سال‌های اخیر روش‌های مبتنی بر یادگیری ماشین و شبکه‌های عصبی عمیق در زمینه‌های مختلف تصویربرداری پزشکی از جمله تشخیص بیماری پارکینسون مورد استفاده قرار گرفته‌است. در ادامه تعدادی از کارهای پیشین که از این روش‌ها برای تشخیص افراد مبتلا به بیماری پارکینسون استفاده کرده‌اند، بطور خلاصه بررسی شده‌اند.

اپینینی و گوپتا (۲۰۲۳) از شبکه عصبی کانولوشن InceptionV3 برای طبقه‌بندی افراد سالم و افراد مبتلا به بیماری پارکینسون استفاده کردند. مجموعه داده استفاده‌شده شامل ۷۰۸ تصویر SPECT استخراج‌شده از پایگاه داده PPMI است و دقت مدل پیشنهادی ۷۴.۶۵ درصد گزارش شده‌است.

محمد و همکاران (۲۰۲۱) از شبکه عصبی کانولوشن با معماری AlexNet برای طبقه‌بندی افراد سالم و افراد مبتلا به بیماری پارکینسون استفاده کردند. مجموعه داده استفاده‌شده شامل تصاویر SPECT استخراج‌شده از پایگاه داده PPMI است. مدل پیشنهادی به دقت ۹۹.۳۴ درصد و حساسیت ۹۹.۰۴ درصد دست یافت.

گویندو و پالوه (۲۰۲۳) از ماشین‌بردار پشتیبان (SVM)، جنگل تصادفی (RF)، k نزدیکترین همسایه (KNN) و رگرسیون لجستیک (LR) برای تمایز بین افراد مبتلا به بیماری پارکینسون و افراد سالم استفاده کردند. مجموعه داده استفاده‌شده در این مطالعه، شامل سیگنال صوتی ۳۱ نفر است که از پایگاه داده PPMI جمع‌آوری شده‌است. نتایج نشان می‌دهد که طبقه‌بند جنگل تصادفی عملکرد بالاتری نسبت به سایر طبقه‌بندها با دقت تشخیص ۹۱.۸۳ درصد و حساسیت ۰.۹۵ درصد ارائه کرده‌است.

تونسر و همکاران (۲۰۲۰) از روش تجزیه مقادیر منفرد (SVD) برای استخراج ویژگی‌های برجسته از سیگنال‌های صوتی برای تشخیص بیماری پارکینسون استفاده کردند. آنها همچنین از الگوریتم KNN برای طبقه‌بندی افراد سالم و افراد مبتلا به بیماری پارکینسون استفاده کردند و مدل پیشنهادی به دقت ۹۲.۴۶ درصد منجر شد. با انجام پس‌پردازش برای به‌دست آوردن نتایج منحصربه‌فرد برای هر فرد، دقت را به ۹۶.۸۳ درصد افزایش دادند.

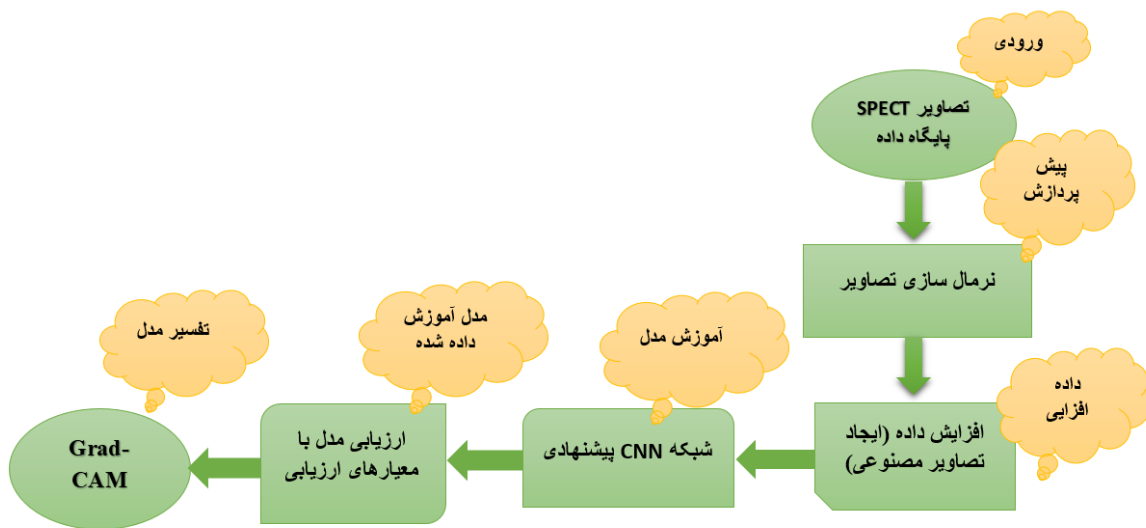
مگش و همکاران (۲۰۲۰) از شبکه عصبی کانولوشن با معماری VGG16 برای طبقه‌بندی افراد سالم و افراد مبتلا به بیماری پارکینسون استفاده کردند. مجموعه داده استفاده‌شده شامل ۶۴۲ تصویر SPECT استخراج‌شده از پایگاه داده PPMI است. دقت مدل پیشنهادی ۹۵.۲ درصد گزارش شده‌است.

هاتالیا و همکاران (۲۰۲۲) یک مدل مبتنی بر شبکه عصبی کانولوشن ارائه کردند که می‌تواند افراد مبتلا به بیماری پارکینسون را براساس تصاویر PSECT طبقه‌بندی کند. مدل پیشنهادی با یک مجموعه داده بزرگ با ۵۸۶۹۲ تصویر برای آموزش و ۱۱۷۳۸ تصویر برای اعتبارسنجی و ۷۸۲۶ تصویر برای تست، آموزش داده شده‌است. مدل پیشنهادی به دقت ۸۸.۹ درصد و حساسیت ۹۰.۱۲ درصد دست یافت.

همانطور که از کارهای پیشین مشاهده می‌شود، روش‌های تشخیصی مختلفی روی سیگنال‌های صوتی و تصاویر اسپکت وجود دارد. از آنجا که تشخیص از سیگنال‌های صوتی وقتی قابل بررسی است که فرد به پارکینسون مبتلا شده‌است، تشخیص زودهنگام بیماری برای آن امکان‌پذیر نیست. در مقابل تصاویر اسپکت مغزی در فازهای اولیه بیماری کاهش دوپامین را نشان می‌دهند و می‌توان از آن برای تشخیص زودهنگام بیماری استفاده کرد. بنابراین در سال‌های اخیر، محققان بیشتر به سمت استفاده از این تصاویر رفته‌اند و در این تحقیق نیز از همین تصاویر استفاده می‌شود.

۳) روش تحقیق

نمودار ۱، نمودار روش پیشنهادی برای تشخیص افراد مبتلا به بیماری پارکینسون و طبقه‌بندی به دو کلاس افراد سالم و افراد بیمار را نشان می‌دهد.

نمودار ۱. فلوچارت روش پیشنهادی

۳-۱ مجموعه داده

مجموعه داده مورد استفاده در این مطالعه از پایگاه داده PPMI جمع‌آوری شده‌است. پایگاه داده PPMI از سال ۲۰۱۰ برای ایجاد یک مجموعه داده با دسترسی باز و کتابخانه‌ای از نمونه‌های زیستی برای سرعت بخشیدن به پژوهش در حوزه پارکینسون فعالیت می‌کند (مارک و همکاران (۲۰۱۱)). دیتاست استفاده شده در این مطالعه، شامل ۶۵۰ تصویر SPECT است که به دو دسته سالم (۲۱۳) و بیمار (۴۳۷) تقسیم شده‌اند. مجموعه داده بطور تصادفی به سه گروه آموزش و

اعتبارسنجی و تست تقسیم شده است که ۸۰ درصد داده‌ها به‌عنوان داده‌های آموزش و ۱۰ درصد داده‌ها به‌عنوان داده‌های اعتبارسنجی و ۱۰ درصد به‌عنوان مجموعه داده تست در نظر گرفته شده است.

۲-۳ پیش‌پردازش داده‌ها

نرمال‌سازی داده یکی از گام‌های حیاتی در آماده‌سازی داده‌ها برای یادگیری ماشین و یکی از مهمترین مراحل پیش‌پردازش است. در پردازش تصویر، نرمال‌سازی فرآیندی است که محدوده مقادیر شدت پیکسل را تغییر می‌دهد. هدف این فرآیند در کاربردهای مختلف معمولاً تبدیل محدوده تصویر به محدوده‌ای است که با کل مجموعه تصاویر در مجموعه داده سازگارتر باشد. در واقع تغییرات با شدت بالا ممکن است به دلیل پارامترها و اسکنرهای مختلف استفاده‌شده در هنگام گرفتن تصویر رخ دهد و نرمال‌سازی تصاویر منجر به بهبود عملکرد مدل و افزایش سرعت یادگیری می‌شود (مارتینز و همکاران (۲۰۱۸)). در این مطالعه از روش نرمال‌سازی min-max استفاده شده که مقادیر شدت پیکسل‌ها حداقل صفر و حداکثر یک هستند.

۳-۳ افزایش داده

افزایش داده، فرآیند تولید مصنوعی داده‌های جدید از داده‌های موجود است تا تنوع و حجم داده‌های آموزشی افزایش یابد. در حوزه پردازش تصویر تکنیک‌هایی نظیر بزرگنمایی تصاویر، تغییر روشنایی تصاویر، اعمال نویز، چرخش تصویر برای تولید داده‌ها در شبکه‌های عصبی استفاده می‌شود. دلیل اصلی افزایش داده این است که داشتن یک پایگاه داده بزرگ برای حصول یک عملکرد خوب مدل حیاتی است. افزایش داده در Keras از طریق کلاس ImageDataGenerator انجام می‌پذیرد. این کلاس این امکان را فراهم می‌کند تا با تعریف پارامترهای مختلف مانند چرخش، انتقال، زوم، تصاویری متنوع از یک تصوی اصلی تولید شود (ماش و همکاران (۲۰۱۶)). در این مطالعه، به دلیل محدودیت تعداد داده‌ها، از تکنیک‌های معکوس کردن تصویر در جهت محور افقی و چرخش تصویر برای تولید تصاویر جدید استفاده شده است. با تعیین و مقداردهی `horizontal_flip=True` در تابع سازنده بطور تصادفی جهت برخی تصاویر از چپ به راست معکوس می‌شوند. با تعیین و مقداردهی `rotation_range = 20` در تابع سازنده بطور تصادفی برخی تصاویر ۲۰ درجه در جهت عقربه ساعت می‌چرخند.

۴-۳ شبکه کانولوشن پیشنهادی (ConvNet)

معماری شبکه کانولوشن پیشنهادی که پیش‌تر (دهقان و همکاران (۲۰۲۲)) ارائه کرده بودیم، تحت عنوان ConvNet پیشنهادی به‌صورت مختصر توضیح داده می‌شود: در لایه اول ۶۴ فیلتر کانولوشن با ابعاد ۷x۷، در لایه دوم ۶۴ فیلتر کانولوشن با ابعاد ۳x۳، در لایه سوم، پنجم و هفتم ۱۲۸ فیلتر کانولوشن با ابعاد ۳x۳، در لایه چهارم و ششم و هشتم Max Pooling با ابعاد ۲x۲، در لایه نهم Flatten و در لایه آخر یک لایه کاملاً متصل با یک نورون و تابع فعال‌سازی سیگموئید

برای طبقه‌بندی استفاده شده است. در این مقاله از بهینه‌ساز Adagrad با نرخ یادگیری ۰/۰۱ و تابع هزینه Binary cross-entropy برای آموزش مدل پیشنهادی استفاده شده است. جزئیات مدل پیشنهادی در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. جزئیات مدل ConvNet پیشنهادی

لایه‌ها	نوع	سایز پولینگ	سایز کرنل	گام	عمق	ابعاد خروجی
(۱)	Convolutional Layer	-	۷×۷	۲×۲	۶۴	۶۴ × ۵۵ × ۵۵
(۲)	Convolutional Layer	-	۳×۳	۱×۱	۶۴	۵۵ × ۵۵ × ۶۴
(۳)	Convolutional Layer	-	۳×۳	۱×۱	۱۲۸	۵۵ × ۵۵ × ۱۲۸
(۴)	Max-Pooling Layer	۲×۲	-	۲×۲	--	۲۷ × ۲۷ × ۱۲۸
(۵)	Convolutional Layer	-	۳×۳	۱×۱	۱۲۸	۲۷ × ۲۷ × ۱۲۸
(۶)	Max-Pooling Layer	۲×۲	-	۲×۲	--	۱۳ × ۱۳ × ۱۲۸
(۷)	Convolutional Layer	-	۳×۳	۱×۱	۱۲۸	۱۳ × ۱۳ × ۱۲۸
(۸)	Max-Pooling Layer	۲×۲	--	۲×۲	--	۶ × ۶ × ۱۲۸
(۹)	Flatten Layer	-	--	--	--	۴۶۰۸
(۱۰)	Fully connected	-	--	--	۲۵۶	۱ × ۲۵۶
(۱۱)	Fully connected	-	--	--	۱۲۸	۱ × ۱۲۸

۵-۳ تفسیر شبکه عصبی پیچشی با استفاده از Grad-CAM

شبکه‌های عصبی پیچشی، از جمله روش‌هایی هستند که به مدل‌های جعبه سیاه معروف هستند. به این معنی که در این دسته از روش‌ها، کاربر فقط از تعداد ورودی‌ها، معماری شبکه و تعداد خروجی‌های قابل تولید خبر دارد اما از مکانیزم‌های استفاده شده جهت تبدیل ورودی‌ها به خروجی‌ها و چگونگی تولید پیش‌بینی‌های نهایی مرتبط با داده‌های ورودی اطلاعی ندارد. برای تفسیر تصمیمات اتخاذ شده توسط مدل‌های یادگیری عمیق در بینایی ماشین و کاربردهای مرتبط، مجموعه‌ای از تکنیک‌ها و ابزارها طراحی شده‌اند. در کاربردهای مختلف یادگیری عمیق مرتبط با تصویربرداری پزشکی، بسیار مهم است که مدل یادگیری عمیق را تفسیر کرد (ژو و همکاران (۲۰۱۶)). در این تحقیق، برای تفسیر خروجی‌ها یا پیش‌بینی‌های انجام شده توسط مدل پیشنهادی از تکنیک Grad-CAM استفاده شده است. این تکنیک در واقع مناطقی از تصویر ورودی را برجسته می‌کند که مدل در طی فرآیند طبقه‌بندی به آن مناطق توجه زیادی کرده است. در واقع برای تشخیص افراد سالم و افراد مبتلا به بیماری پارکینسون باید به جسم مخطط در تصاویر SPECT توجه کرد. تصاویر SPECT افراد مبتلا به بیماری پارکینسون یک ناحیه مخطط کوچکتر و گرد را نشان می‌دهند و در مقابل، تصاویر SPECT افراد سالم، شکل C بسیار روشن خود را حفظ می‌کنند.

مراحل تکنیک Grad-CAM به صورت زیر است:

۱- برای مشخص کردن پیکسل‌های مرتبط با هر کلاس خاص در تصاویر ورودی، کافی است تا گرادینان‌های تابع هدف

نسبت به خروجی‌های لایه‌های کانولوشن با استفاده از (۱) محاسبه شوند (سلواراجو و همکاران (۲۰۱۷)):

$$p = \frac{\partial Y^C}{\partial A_{ij}^K} \quad (1)$$

که در آن Y^C تابع هدف، A^K خروجی‌های آخرین لایه کانولوشن (نقشه ویژگی) را نشان می‌دهد. بنابراین k تا نقشه ویژگی وجود دارد که هر نقشه ویژگی i سطر و j ستون دارد.

۲- برای به‌دست آوردن وزن نقشه‌های ویژگی، باید میانگین گرادیان‌ها محاسبه شود. بنابراین اگر k نقشه ویژگی وجود دارد، باید میانگین را برای هر k نقشه ویژگی مطابق (۲) محاسبه کرد (سلواراجو و همکاران (۲۰۱۷)):

$$= \frac{1}{Z} \sum_i \sum_j \frac{\partial Y^C}{\partial A_{ij}^K} \alpha_K^C \quad (2)$$

که در آن Z یک عدد ثابت است (تعداد پیکسل‌های موجود در نقشه فعال سازی است)

۳- یک نقشه حرارتی باید برای نقشه‌های ویژگی ترسیم شود و هر نقشه حرارتی باید در وزن‌های متصل به نورون «برنده» ضرب شود و سپس نتایج با هم جمع شوند. طبق (۳)، تابع فعال‌سازی ReLU باید استفاده شود زیرا فقط ویژگی‌هایی را در نظر می‌گیرد که تاثیر مثبتی بر کلاس مورد علاقه دارند (سلواراجو و همکاران (۲۰۱۷)).

$$= \text{ReLU} \left(\sum_K \alpha_K^C A^K \right) L_{\text{Grad-CAM}}^C \quad (3)$$

۴- در انتها باید از تکنیک افزایش نرخ نمونه‌برداری (Up sampling) به منظور افزایش اندازه Grad-CAM برای مطابقت با اندازه تصویر ورودی استفاده کرد. سپس Grad-CAM به‌دست آمده بر روی تصویر اصلی قرار داده می‌شود (سلواراجو و همکاران (۲۰۱۷)).

۴ یافته‌ها

۴-۱ معیارهای ارزیابی

یکی از مهمترین مراحل بعد از طراحی و ساخت یک مدل، ارزیابی عملکرد آن مدل است. ارزیابی مدل در یادگیری ماشین فرآیندی است که در آن عملکرد مدل با استفاده از معیارهای از پیش تعیین شده، ارزیابی می‌شود. در این مقاله از معیارهای زیر استفاده شده است:

▪ ماتریس درهم ریختگی (Confusion Matrix)

ماتریس درهم ریختگی خروجی و عملکرد کامل مدل را توصیف می‌کند. به این صورت که هر ردیف نشان‌دهنده نمونه‌ای از یک کلاس واقعی و هر ستون نشان‌دهنده نمونه‌ای از یک کلاس پیش‌بینی شده است. معمولاً چنین ماتریسی برای الگوریتم‌های یادگیری با ناظر استفاده می‌شود اگرچه در یادگیری بدون ناظر نیز کاربرد دارد. سطرها و ستون‌های این ماتریس عبارتند از (کریستینک و همکاران (۲۰۲۰)):

(a) مثبت واقعی (True Positive): نمونه عضو دسته مثبت باشد و عضو همین کلاس تشخیص داده شود.

(b) منفی واقعی (True Negative): نمونه عضو کلاس منفی باشد و عضو همین کلاس تشخیص داده شود.

- (c) مثبت کاذب (False Positive): نمونه عضو کلاس منفی باشد و عضو کلاس مثبت تشخیص داده شود.
- (d) منفی کاذب (False Negative): نمونه عضو کلاس مثبت باشد و عضو کلاس منفی تشخیص داده شود.
- **دقت (Accuracy):** این معیار رایج ترین معیار کارآیی برای الگوریتم های طبقه بندی است و عبارتست از تعداد پیش بینی های صحیح صورت گرفته به نسبت همه پیش بینی های صورت گرفته است (کریستینک و همکاران (۲۰۲۰):

$$\text{Accuracy} = \frac{TP+TN}{TP+TN+FN+FP} \quad (۴)$$

- **حساسیت (Recall یا sensitivity):** عبارتست از نسبت نمونه های مثبت واقعی (TP) به تمام نمونه های مثبت واقعی و مثبت هایی که به اشتباه منفی تشخیص داده شده اند (کریستینک و همکاران (۲۰۲۰):

$$\text{Recall} = \frac{TP}{TP+FN} \quad (۵)$$

- **ویژگی (Specificity):** عبارتست از نسبت تعداد نمونه های منفی به تعداد کل نمونه های منفی پیش بینی شده (کریستینک و همکاران (۲۰۲۰):

$$\text{Specificity} = \frac{TN}{TN+FP} \quad (۶)$$

- **صحت (Precision):** عبارتست از نسبت نمونه های مثبت واقعی (TP) به تمام نمونه های مثبت واقعی و مثبت کاذب (کریستینک و همکاران (۲۰۲۰):

$$\text{Precision} = \frac{TP}{TP+FP} \quad (۷)$$

- **F1-score:** عبارت است از ترکیبی از معیارهای صحت و حساسیت که معمولاً به عنوان معیار مناسبی برای ارزیابی مجموعه داده های نامتعادل استفاده می شود و در بهترین حالت یک و در بدترین حالت صفر است (کریستینک و همکاران (۲۰۲۰):

$$\text{F1-Score} = \frac{2 \times \text{precision} \times \text{Recall}}{\text{precision} + \text{Recall}} \quad (۸)$$

۴-۲ ارزیابی عملکرد روش پیشنهادی

در جدول شماره ۲، نتایج مدل پیشنهادی بدون استفاده از تکنیک افزایش داده و با استفاده از تکنیک افزایش داده کلاسیک مقایسه شده است. نتایج این جدول روی مجموعه داده های تست نشان می دهد که استفاده از تکنیک کلاسیک افزایش داده برای تولید تصاویر جدید برای مدل پیشنهادی منجر به افزایش مقادیر معیارهای ارزیابی شده است. جدول شماره ۳، نتایج روش های پیشنهادی را در مقایسه با کارهای قبلی از نظر دقت نشان می دهد. نتایج نشان می دهد که روش های ارائه شده در این مقاله از دقت بسیار بهتری نسبت به روش های ارائه شده برخوردار هستند.

جدول ۲. ارزیابی عملکرد روش پیشنهادی از نظر معیارهای ارزیابی

روش	دقت	ویژگی	حساسیت	f1-score	TP	FP	TN	FN
مدل پیشنهادی بدون افزایش داده	۹۷.۰۱٪	۹۶.۶۱٪	۹۶.۶۱٪	۹۶.۶۱٪	۲۱	۱	۴۴	۱
مدل پیشنهادی با افزایش داده	۹۸.۵٪	۹۷.۸۲٪	۹۸.۸۸٪	۹۸.۳۲٪	۲۱	۱	۴۴	۰

جدول ۳. مقایسه روش‌های پیشنهادی با سایر روش‌های ارائه شده

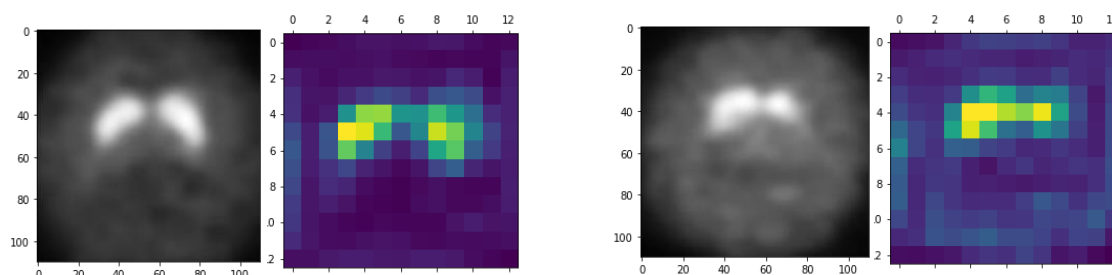
روش	مدل	مجموعه داده	دقت
مدل پیشنهادی بدون افزایش داده	ConvNet	SPECT	۹۷.۰۱٪
مدل پیشنهادی با افزایش داده	CovNet_Rotation	SPECT	۹۸.۵۰٪
روش [۱۱]	CNN	SPECT	۸۸.۹٪
روش [۸]	InceptionV3	SPECT	۷۴.۶۵٪
روش [۱۰]	VGG16	SPECT	۹۵.۲٪

از آنجاکه در کارهای پیشین هیچ کدام اشاره‌ای به سرعت یا زمان آموزش شبکه یا حافظه نداشته‌اند، در این تحقیق نیز امکان مقایسه سرعت و حافظه وجود نداشت. لازم به ذکر است که بیشتر کارهای پیشین از معیار دقت استفاده کردند که در جدول ۳ گزارش شده است. علاوه بر این، معیارهای حساسیت، ویژگی و امتیاز f1 نیز برای روش پیشنهادی این مقاله در جدول ۲ ارائه شده است. از بین تمامی معیارهای ارزیابی، امتیاز f1 جامع‌تر است زیرا ترکیبی از حساسیت و صحت است و در کنار معیار دقت می‌تواند تا حد زیادی نشان‌دهنده کارایی مدل باشد. مطابق جدول ۲ نتایج، مدل پیشنهادی که با داده افزایشی همراه باشد، با امتیاز f1 برابر ۹۸ درصد بهترین نتیجه را داده است.

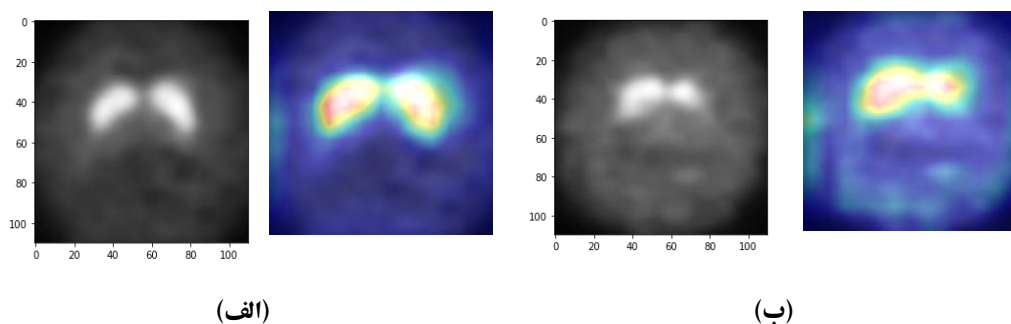
۴-۳ نتایج تفسیر مدل با استفاده از Grad-CAM

A. نتایج تفسیر مدل بدون استفاده از تکنیک افزایش داده

در این بخش، نتایج حاصل از نقشه حرارتی و روش Grad-CAM برای تفسیر پیش‌بینی‌ها ارائه شده است. نمودار ۲ نقشه حرارتی افراد سالم و افراد مبتلا به بیماری پارکینسون را برای مدل پیشنهادی ConvNet نشان می‌دهد. در نقشه‌های حرارتی سردترین رنگ (آبی) قسمت‌هایی از تصویر را نشان می‌دهد که هیچ تاثیری بر تولید پیش‌بینی‌های CNN ندارد. در مقابل قسمت‌هایی از تصویر که بیشترین تاثیر را در تولید پیش‌بینی‌های CNN دارند، در نقشه حرارتی، زرد یا قرمز رنگ هستند. نمودار ۳ نتایج روش Grad-CAM را برای تفسیر شبکه پیشنهادی ConvNet نشان می‌دهد. نتایج ارائه شده نشان می‌دهد که شبکه کانولوشن پیشنهادی طبقه‌بندی را به درستی انجام داده است، زیرا افراد سالم را براساس جسم مخطط از افراد مبتلا به بیماری پارکینسون جدا کرده است.

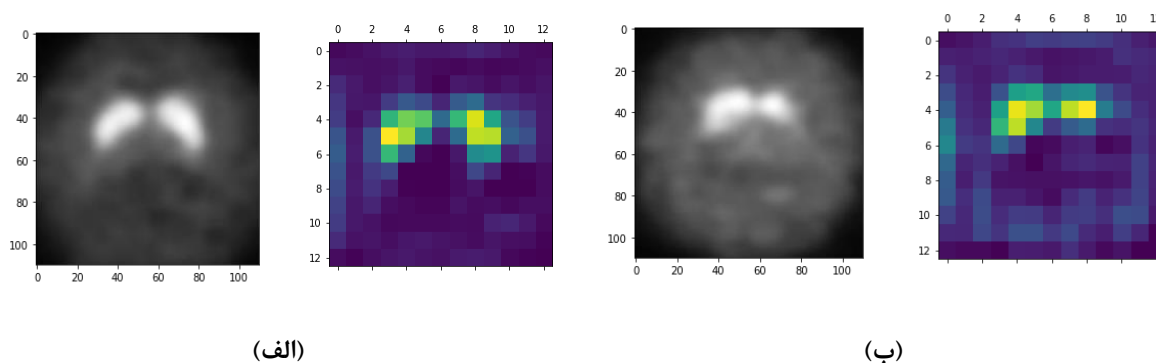
نمودار ۲. نقشه های حرارتی الف) ConvNet برای فرد سالم، ب) ConvNet برای فرد PD (الف) (ب)

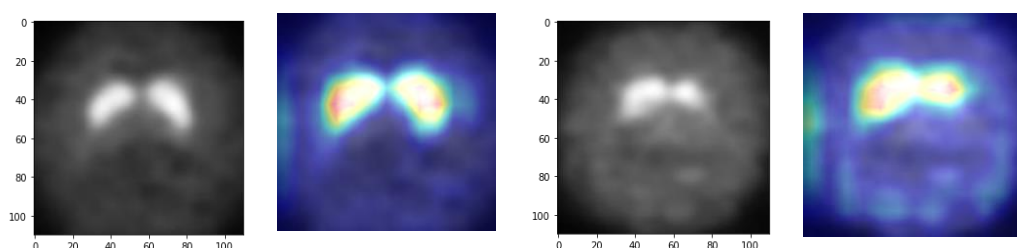
نمودار ۳. نتایج Grad-CAM به ازای الف) ConvNet برای فرد سالم، ب) ConvNet برای فرد PD

B. نتایج تفسیر مدل با افزایش داده

نمودار ۴ نقشه حرارتی افراد سالم و افراد مبتلا به بیماری پارکینسون را برای مدل ConvNet با استفاده از تکنیک افزایش داده کلاسیک و نمودار ۵ نتایج روش Grad-CAM را برای تفسیر شبکه ConvNet با تکنیک افزایش داده کلاسیک نشان می دهد. نتایج نشان می دهد که مدل پیشنهادی توانسته است به خوبی افراد سالم را از افراد مبتلا به بیماری پارکینسون براساس بخش جسم مخطط جدا کند.

نمودار ۴. نقشه های حرارتی با تکنیک افزایش داده الف) ConvNet برای فرد سالم، ب) ConvNet برای فرد PD

(ب)

(الف)

نمودار ۵. Grad-CAM (الف) ConvNet برای فرد سالم، (ب) ConvNet برای فرد PD

(۵) نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در این مطالعه، در مرحله اول نرمال‌سازی تصاویر برای حصول نتایج بهتر انجام شده سپس به دلیل محدودیت تعداد داده‌ها، از تکنیک‌های معکوس کردن تصویر در جهت محور افقی و چرخش تصویر برای تولید تصاویر جدید برای عملکرد بهتر مدل استفاده شده است. سپس از یک شبکه عصبی کانولوشن به نام ConvNet برای طبقه‌بندی افراد سالم و افراد مبتلا به بیماری پارکینسون براساس تصاویر SPECT جمع‌آوری شده از پایگاه داده PPMI استفاده شده است. در نهایت از روش Grad-CAM برای تفسیر پیش‌بینی‌های انجام شده توسط مدل پیشنهادی استفاده شده است. نتایج شبیه‌سازی مدل پیشنهادی بدون استفاده از تکنیک افزایش داده در مقایسه با سایر روش‌های طبقه‌بندی، دقت ۹۷.۰۱ درصد، حساسیت ۹۶.۶۱ درصد و امتیاز $f1$ ۹۶.۶۱ درصد را ارائه کرده است. علاوه بر این، نتایج شبیه‌سازی مدل پیشنهادی همراه با تکنیک افزایش داده نیز دقت ۹۸.۵۰ درصد، حساسیت ۹۸.۸۸ درصد و امتیاز $f1$ ۹۸.۳۲ درصد را نشان می‌دهد که نسبت به کارهای پیشین بهبود یافته است.

منابع

1. Appineni, A. and Gupta, A. (2023). Preemptive Diagnosis of Parkinson's Disease through DaT Scans using InceptionV3-based Convolutional Neural Networks. <https://doi.org/10.20944/preprints202312.2268.v1>
2. Faull, R. and Laverly, R. (1969). Changes in dopamine levels in the corpus striatum following lesions in the substantia nigra. *Experimental neurology*, 23(3): p.332-340. [https://doi.org/10.1016/0014-4886\(69\)90081-8](https://doi.org/10.1016/0014-4886(69)90081-8)
3. Poewe, W., et al., (2017). Parkinson disease. *Nature reviews Disease primers*, 3(1): p. 1-21. <https://doi.org/10.1038/nrdp.2017.13>
4. Wang, W., et al., (2020). *Early detection of Parkinson's disease using deep learning and machine learning*. *IEEE Access*, 8: p. 147635-147646. <https://doi.org/10.1038/nrdp.2017.13>
5. Wile, D.J., et al., (2017). Serotonin transporter binding and motor onset of Parkinson's disease in asymptomatic LRRK2 mutation carriers: a cross-sectional study. *The Lancet. Neurology*, 16(5): p. 351. [https://doi.org/10.1016/S1474-4422\(17\)30056-X](https://doi.org/10.1016/S1474-4422(17)30056-X)
6. Marek, K., et al., (1996). [sup 123 I] beta-CIT/SPECT imaging demonstrates bilateral loss of dopamine transporters in hemi-Parkinson's disease. *Neurology*, 46(1): p. 231-237. <https://doi.org/10.1212/WNL.46.1.231>
7. Mohammed, F., He, X. and Lin, Y. (2021). Retracted: An easy-to-use deep-learning model for highly accurate diagnosis of Parkinson's disease using SPECT images. *Computerized Medical Imaging and Graphics*. <https://doi.org/10.1016/j.compmedimag.2020.101810>
8. Govindu, A. and Palwe, S. (2023). Early detection of Parkinson's disease using machine learning. *Procedia Computer Science*, 218: p. 249-261. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2023.01.007>
9. Tuncer, T., Dogan, S. and Acharya, U.R. (2020). Automated detection of Parkinson's disease using minimum average maximum tree and singular value decomposition method with vowels. *Biocybernetics and Biomedical Engineering*, 40(1): p. 211-220. <https://doi.org/10.1016/j.bbe.2019.05.006>
10. Magesh, P.R., Myloth, R.D. and Tom, R.J. (2020). An explainable machine learning model for early detection of Parkinson's disease using LIME on DaTSCAN imagery. *Computers in Biology and Medicine*, 126: p. 104041. <https://doi.org/10.1016/j.combiomed.2020.104041>
11. Hathaliya, J., et al., (2022). Convolutional neural network-based Parkinson disease classification using SPECT imaging data. *Mathematics*, 10(15): p. 2566. <https://doi.org/10.3390/math1015256>
12. Marek, K., et al., (2011). The Parkinson progression marker initiative (PPMI). *Progress in neurobiology*, 95(4): p. 629-635. <https://doi.org/10.1016/j.pneurobio.2011.09.005>
13. Martinez-Murcia, F.J., et al., (2018). Convolutional neural networks for neuroimaging in Parkinson's disease: Is preprocessing needed?. *International journal of neural systems*, 28(10): p. 1850035. <https://doi.org/10.1142/S0129065718500351>
14. Mash, R., Borghetti, B. and Pecarina, J. (2016). Improved aircraft recognition for aerial refueling through data augmentation in convolutional neural networks. in *Advances in Visual Computing: 12th International Symposium, ISVC 2016, Las Vegas, NV, USA, December 12-14, Proceedings, Part I 12*. 2016. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-50835-1_11
15. Dehghan, R., Naderan, M. and Alavi, S.E. (2022). Detection of Parkinson's disease using Convolutional Neural Networks and Data Augmentation with SPECT images. in *2022 12th International Conference on Computer and Knowledge Engineering (ICCKE)*. IEEE. 17-18 Nov., Mashhad, Iran. <https://doi.org/10.1109/ICCKE57176.2022.9960085>
16. Zhou, B., et al. (2016). Learning deep features for discriminative localization. in *Proceedings of the IEEE conference on computer vision and pattern recognition*. <https://doi.org/10.1109/CVPR.2016.319>
17. Selvaraju, R.R., et al. (2017). Grad-cam: Visual explanations from deep networks via gradient-based localization. in *Proceedings of the IEEE international conference on computer vision*. 22-29 October, Venice, Italy. <https://doi.org/10.1109/ICCV.2017.74>
18. Krstinić, D., et al., (2020). Multi-label classifier performance evaluation with confusion matrix. *Computer Science & Information Technology*, 1: p. 1-14. <https://doi.org/10.5121/csit.2020.100801>